

Monster No. 5

Chanel No. 5 var en genistreg fra modeikonet Coco Chanel – men nu skal den dufte anderledes. Vi fortæller historien om verdens mest berømte parfume.

Madame Gabrielle Chanel in her new apartment in the Ritz, Paris

Photo by Kollar, courtesy Harper's Bazaar

Madame Gabrielle Chanel is above all an artist in living. Her dresses, her perfumes, are created with a faultless instinct for drama. Her Perfume No. 5 is like the soft music that underlies the playing of a love scene. It kindles the imagination; indelibly fixes the scene in the memories of the players.

LES PARFUMS

CHANEL

GLAMOUR de CHANEL

GARDENIA de CHANEL

CUIR de RUSSIE (Russia Leather)

Foto:
Chanel

Af Kitt Andersen

Det kunne have været maleren Pablo Picasso, digteren Jean Cocteau, filminstruktøren Luchino Visconti eller premierminister Winston Churchill. Men det er blot Marika Genty fra Chanel, der ved en eksklusiv fremvisning er på vej op ad den lyse trappe, som fra den diskrete indgang i Rue Cambon i Paris' 1. arrondissement fører op til Chanel-couturens hemmelige haller.

Genty er chef for den afdeling, der sørger for, at modehusets, og især Coco Channels, historie, og alle de ting, hun har omgivet sig med, bliver bevaret for eftertiden, og hun kender om nogen til det univers, der omgav pigen fra børnehjemmet, der blev en verdenskendt modeskaber.

Her på 1. sal hænger kjoler med ægte fjer, håndsnydte blonder og udsøgte broderier fra tidligere haute couture-shows, som særligt indbudte efter et show har haft mulighed for at kaste et nærmere blik på. Det er også her på de lyse tæpper med Chanel-logoet i megastørrelse, at kjoler laves på bestilling og kan prøves foran de kæmpe spejle, der sidder på fløjdørene. Bag dem i et af rummene sidder et par skræddere, der er ved at lægge sidste hånd på kollektionen til den kommende modeuge, og dørene skubbes diskret i, så der ikke røbes detaljer før tid.

Detaljer omkring Chanel No. 5's tilblivelse er også en velbevaret hemmelighed. Til gengæld bliver opskriften fulgt med både lidenskab og akkuratessse. De jasminer og majroser, der siden 1921 har været nogle af hovedingredienserne i duften, kommer fra Grasse, og for at sikre den samme aroma og kvalitet år efter år, har Chanel opkøbt markerne omkring parfumebyen.

New York Times' duftekspert, Chandler Burr, fortæller i bogen »A Year Inside the Perfume Industry in Paris and New York«, hvordan visse huse i branchen benævner No. 5 som »Monsteret«, og duften, der for alvor gjorde Coco Channels forretning til en kæmpe succes, er tilsyneladende uovervindelig.

Uden at havne i mormorkategorien opfattes den dog i dag af mange som en krævende duft, som de ville ønske, de kunne bære, men ikke befinder sig godt med. Sådan beskriver Channels parfumør Jacques Polges en af årsagerne til, at han har føjet tiden og skabt den nutidige version med betegnelsen Eau Première.

»Jeg har mødt mange kvinder, der siger, at de kan lide No. 5, men at den ikke lige er noget for dem. Så jeg ville lave en duft, der var mere transparent og nemmere at forstå,« fortæller Jacques Polge under lanceringen af Eau Première.

Alligevel forekommer det at være et vovestykke at røre ved selve hjertet i Chanel's identitet, der også er en af de økonomiske hjørnesteen i modehuset. Det kræver skarp markedsføring, evnen til at respektere arven og en sikker hånd. Sidstnævnte er Jacques Polges i besiddelse af. Og han ryster ikke på hånden. Han har været husets »næse« siden 1978 og er kun den tredje i rækken, siden No. 5 blev lanceret i 1921.

I Rue Cambon, hvor Coco Chanel rykkede ind i 1928, fører endnu en trappe med spejle på væggen fra gulv til loft op til hendes private lejlighed.

»Her sad hun ofte på et af trinene og kunne se modelleres såvel som kunders reaktion på hendes kreationer uden, at de kunne se hende. Hun brød sig ikke om direkte kritik, men ville alligevel gerne vide, hvordan hendes ting blev modtaget,« fortæller Marika Genty.

»Hun boede og sov på Hotel Ritz, men i dagtimerne var det her, hun holdt til. Der blev ofte inviteret gæster og holdt middage, men Coco Chanel brød sig ikke om at lave mad, så der er ikke noget køkken, og maden blev bragt udefra.«

Til gengæld er den møbleret i en meget personlig stil, der smukt repræsenterer Coco Chanel's sammensatte personlighed, og anekdoter er der mange af. Men ifølge Marika Genty ændrede de ofte karakter. Chanel lod ikke sandheden stå i vejen for en god historie. Heller ikke når den handlede om hendes eget liv og ikke mindst hendes fortid.

Coco Chanel havde dog ikke behøvet at pynte på sin egen historie, der i tilbageblik beskriver en ekstraordinær kvinde.

Hun er født som Gabrielle Bonheur Chanel i en fattig familie i 1883, hvor faren var omrejsende sælger, og blev med sine søskende afleveret på et børnehjem, da Coco var 12 år, og moren døde af tuberkulose.

Hun er vokset op blandt nonner, blev aldrig gift og fik ingen børn. Men hun havde utallige elskere, var en del af den kunstneriske avantgarde og har skabt en stil og en duft, der stadig ikke kan sammenlignes med nogen anden.

Et Chanel-look er dog ikke længere avantgarde og et brud med kvinderollen, som den så ud i starten af 1900-tallet med blonder, lag på lag og store hatte. Til gengæld er det stadig symbolet på klassisk elegance og selvsikkerhed.

På samme selvsikre og personlige måde er lejligheden indrettet med manglende respekt for traditioner og tidens tendenser. De smukt dekorerede kinesiske coromandel-skærme, som var beregnet til at stå på gulvet, satte hun op på væggen som om, de var tapet. Der blev ikke taget hensyn til stilarter og historiske perioder, og mange af hendes små nipsgenstande har deres egen historie. Et simpelt bundt neg står på gulvet og refererer til hendes ophav. En madonna står i en spejlniche og viser tilbage til tiden på børnehjemmet blandt nonnerne. Der er læderindbundne bøger alle vegne, og den specialdesignede sofa er lavet i de klassiske Chanel-tern, som de især kendes fra hendes tasker og makeup.

Men lejligheden er ikke kun et museum. Den er også et nyttigt redskab til at holde Chanel-ånden levende og intakt. Den bliver til stadighed brugt som inspiration, når der laves makeupkollektioner, og senest har husets nye kreative chef og makeupartist, Peter Phillips, ladet sig forføre af lejlighedens mange gyldne ting til at skabe et elegant guldtema for efterårets og vinterens makeup. Men også Karl Lagerfeld, der i 1980'erne var med til at genskabe husets renommé, kommer her ofte.

Som Coco Chanel indrettede sin lejlighed frigjort fra konventioner, formede hun også sit liv uden at skele til tidens kodeks for kvinder. Hun ville ikke indordne sig under den traditionelle rolle og fandt tidligt ud af, at penge var vejen til at frigøre sig.

Det var ganske vist med hjælp fra en af sine elskere, at hun fik startet sin forretning med at lave hatte til sine veninder og siden hen til tidens divaer. Hun åbnede forretning i Deauville og efterfølgende Biarritz, hvor hun solgte kjoler til en pris af 3.000 franc stykket. Til gengæld indløste hun sin gæld til kulminearvingen Arthur Boy Chapel og gjorde sig økonomisk fri til trods for, at han forblev hendes livs kærlighed, der senere giftede sig til højere social status og blev dræbt i en bilulykke.

På samme måde lod hun sig heller ikke diktere, hvordan hun skulle gå klædt.

»Hun lavede ofte tøj, der tog afsæt i hendes elskeres garderobe enten i form af et stykke stof, en detalje eller hele beklædningsgenstande,« fortæller Marika Genty.

Hun tog for eksempel de lange bukser og tilsatte dem det twist, der gjorde dem feminine uden at være sødladne. Derfor synes det også naturligt, at hun skaber en duft, der ikke ligner nogen anden.

Selv så mange år efter har Chanel No. 5 sin helt egen identitet. Den er blevet et stærkt symbol for modehuset, blandt andet fordi den har gjort det muligt for kvinder at få del i den elegante luksus, selv om pengepungen ikke rækker til en klassisk chanel-dragt.

Coco Chanel selv fik dog kun en mindre andel i No. 5's altoverskyggende succes.

Hun led ikke ligefrem nød, men da forretningen voksede efter lanceringen, indgik hun i 1924 et samarbejde med forretningsmanden Pierre Wertheimer og hans bror Paul, der havde forbindelser til det amerikanske marked og kapital til at komme ind på markedet. Wertheimers kom til at eje 70 procent af firmaet, Chanel selv 10 procent og vennen Théophile Bader, der har grundlagt det franske stormagasin Galleries Lafayette, de resterende 20 procent.

Da hun ved starten af Anden Verdenskrig og frem til 1954 lukkede ned for sin forretning, levede hun hovedsagelig af indtægterne fra det samarbejde. Men hun havde ikke kunnet forudse, hvor stor succesen ville blive, og hun kæmpede for at ændre fordelingen, som hun ikke syntes stod i et rimeligt forhold til den indtjening, hendes navn og parfume havde været med til at skabe.

Da hun fyldte 70 år, gav hun op og overlod sine 10 procent til Wertheimers samt retten til at bruge hendes navn. Hun skulle til gengæld have to procent i royalties og hjælp til en relancering i 1954. Pariserne havde dog svært ved at tilgive, at hun under krigen havde haft et forhold til en tysk officer, der boede på Hotel Ritz, og hun gevandt aldrig sin position, inden hun døde i 1971, og mærket var i en sølle forfatning, da barnebarnet Alain Wertheimer arvede firmaet i 1974.

Den 25-årige arving havde dog ambitioner om at genrejse mode- og parfumehuset. Han tog Chanel No. 5 ud af den brede distribution og begrænsede salget til udvalgte forretninger samtidig med, at

markedsføringen blev intensiveret. I 1983 ansatte han Karl Lagerfeld og købte de resterende 20 procent af firmaet tilbage fra Bader.

Alain Wertheimer står i dag sammen med sin bror Gerard opført på Forbes liste over verdens rigeste som nr. 58 med en formue på 12,9 milliarder dollar. De ejer desuden vinmarker i Frankrig og har med deres heste vundet flere store væddeløb. De bor i New York, men lever et liv langt væk fra mediernes søgelys.

Til gengæld er Chanel No. 5 med sin ny identitet atter tilbage i et nyt og tidsvarende spotlight. Eau Première er som sit ophav stadig en duft i særklasse. Da Coco Chanel gennem sin elsker på det tidspunkt, den 11 år yngre Grand Duke Dimitri Pavlovitch, mødte kemikeren Ernest Beaux, blev det en uforglemmelig alliance. Hun ville have noget andet end tidens populære endimensionale blomsterdufte, og Ernest Beaux var optaget af de nye syntetiske stoffer kaldet aldehyder. Han havde stået i lære hos en fransk parfumør i Moskva, der arbejdede for zarens hof, og det lykkedes ham at sammensætte en ny metallisk duftnote, der mindede ham om den skarpe, friske luft nord for polarcirklen. Den kombinerede han med naturlige ingredienser fra markerne omkring Grasse, hvor han havde slået sig ned efter den russiske revolution.

Ud af fem prøver på den ny duft, valgte Coco Chanel den sidste. Fem siges også at være hendes lykketal, og at hun med det valg indirekte gav sin ny duft held og lykke med på vejen.

Den slags held behøver Eau Première sandsynligvis ikke. Den har alle »Monsterets« egenskaber og bliver så dygtigt markedsført, at den både formår at være en del af historien og have sin egen nye og luftigere identitet.

***Kilder:** Director of Chanel Conservatory, Marika Genty. »The World of Coco Chanel – friends, fashion, fame« af Edmonde Charles-Roux på forlaget Thames & Hudson. »Chanel – A Woman of her Own« af Axel Madsen på forlaget Henry Holt & Company.*

<https://www.berlingske.dk/design/monster-no.-5>